

ANTISEMITISMESTATUS EFTER JEAN-LUC NANCYS NÆSTSIDSTE BOG: EN OVERSIGT TIL DEN TILSTUNDEDE HØJTID

Med antisemitisme-emnet kan man begynde flere steder, der alle er tidsmæssigt forskudte i forhold til hinanden:

Det første vedrører antisemitismens begyndelse i Antikken foranlediget af Jerusalems indtagelse efter et jødisk oprør mod den romerske okkupation (se den femarmede lysestage, der blev røvet af romerne fra templet i Jerusalem ca. 70 evt. Den er vist på Titusbuen, jf. billedet). Ifølge Jean-Luc Nancys næstsidste bog, *Exclu le juif en nous* fra 2018, altså 'Udelukket er jøden i os' (Paris: forlaget Galilée), så indgår antijudaisme i etableringen af den politiske stat som sådan, dvs. i etableringen af statsuverænitet. Processen blev langvarig, for som bekendt var det først den kristne stat, der fik styr på forbindelsen mellem aura, oikonomia og forvaltning, og det skete langsomt og i kraft af kirkens plads som mellemlid ('interface') inden for selve magtudøvelsen. Under vejs påbegyndtes jødeforfølgelser, eftersom jøderne blev beskyldt for at have dræbt Messias/nazaræeren/Kristus osv.: Guy G. Stroumsa knyttede i 2005 disse forfølgelser til den kolbøtte i offeropfattelsen, som også René Girard har været inde på: Da guden/gudesønnen blev dræbt uden egen skyld, så kunne de kristne forbinde sig til den tradition for ofringskritik, der begyndte i Hellas godt 400 fvt med orfismen og tragediedigterne. Offeret var herefter uskyldigt, som Ifigenia havde været det ifl. Aischylos' *Agamemnon*, mens jøderne bar på en skyld ligesom hedningene i øvrigt. Og deres synagoger blev da også brændt ned til grunden fra og med det 5. århundrede (*La fin du sacrifice. Les mutations religieuses de l'Antiquité tardive* [Ofringens ophør. De religiøse forandringer i Senantikken], Paris: Odile Jacob, s.86-88). Heri indgik der også bogbrændinger, når det drejede sig om hedningenes bøger, mens jødernes skrifter blev reddet fra synagogeafbrændingerne sammen med jødernes sølv). Så der er antijudaisme på færde fra begyndelsen af ifølge Nancy og Stroumsa.

Norman Cohen forklarer, at de får konkurrence fra heksene i Middealderen, jf. *Europe's Inner Demons* (Sussex University Press, 1975). Men Cohen gør opmærksom på, at fantasmerne forbliver de samme: Jøderne og de kristne spiste børn ifølge de romerske hedninges smædeskrifter; siden skrev de kristne nogenlunde det samme om jøder og hedninge, og i Middelalderen var det angiveligt det, der skete under heksesabbatterne (ud over en masse fornicarisk virksomhed til alle sider). Til sidst var det som bekendt bolsjevikkerne, der spiste børn, ifølge den europæiske presse efter 1917. Og i dagens USA gør aborttilhængerne nogenlunde det samme ifølge det biopolitiske ultra-højre i Amerika.

De to vigtigste bøger for at forstå den moderne antisemitisme forbliver dog:

1. Hannah Arendts *Eichmann in Jerusalem – A Report on the Banality of Evil* fra 1963. Forud er gået hendes *The Origins of Totalitarianism* fra 1950, hvor antisemitismen udgør en tredjedel af bogen (de to andre dele udgøres af totalitarismen og imperialismen). Den blev udvidet mange gange ikke mindst ved hjælp af hendes geniale kommentar til den "ungarske revolution", som hun skrev et år efter denne, dvs. i 1957.
2. Giorgio Agambens *Resterne fra Auschwitz – Arkivet og vidnet*. Italiensk fra 1998, dansk fra 2012 (Kbh.: Billedkunstskolernes forlag). Her begynder emnet forfra, både i tid og i filosofisk kvalitet. For det er endelig den revolutionære teori, der får med antisemitismen at gøre: Ligesom Buddha både er sandhedens kilde og foreløbighedsens tilholdssted, så er den revolutionære teori det samme. Også for revolutionær tænkning bliver derfor "aspekterne"

det vigtige: dvs. produktion, reproduktion og suveræniteten. Alle tre kaldes somme tider 'måder', dvs. modaliteter underlagt kategoriale og ekstrakategoriale forhold inden for nødvendigheden, friheden og tilfældigheden. Samt inden for disses negationer, som netop oscillerer mellem det kategoriale og det ekstrakategoriale. Herefter kan analysen begynde, og for Agamben går den atter ud over det subjektive, ligesom analysen af fællesskabets immanens havde gjort det otte år før. Men med modsat fortegn: Auschwitz er det modsatte af fællesskab, ikke en negation, men en totalreduktion af subjektivitetens mulighed for fremtrædelse. Disse mulighedsbetingelser udpines eller uddrives af subjektiviteten indtil et nulpunkt, hvor subjektiviteten er afsnøret fra det menneskelige liv. Denne mulighed havde oprindeligt med en ophævelse af de fænomener at gøre, som udgjorde subjektivitetens vehikel, dens bevægelsesmåde. Det var ellers det, der kaldtes historiske forandringer eller historisk proces.

Med Anden Verdenskrig afbrydes denne bevægelsesmulighed overhovedet i et stort område i Centraleuropa, hvor der herefter kun er krig, sejr eller nederlag, men intet "samfund". Auschwitz er også et forsøg på at reducere samfundet til krigstilstand ved at fjerne den anden, den i forhold til krigen udeforstående, dvs. jøden, romaen, den homoseksuelle. Her vil suveræniteten ikke bare regere i kraft af en undtagelse, men i kraft af en udtagelse af samfundets emner og af menneskes adfærdsformer. Det er måske alligevel ofringen, der vender tilbage, nu som en ofring af subjektivitet overhovedet.*) Den term, der ofte benyttes, er 'desubjektivisering', altså aftagende eller forsvindende subjektivitet: Hvis kommunismen er livet hinsides den enkeltes singularitet, så er Auschwitz døden hinsides den enkeltes singularitet: Det er det, Agamben har set og beskrevet i *Resterne*. Et sted mellem Primo Levi og måske især R.M. Rilke. Og så søgt at etablere en erstatning for den manglende orden og den manglende diskurs: Arkivet og vidnet.

Det der har bevirket, at der er så få filosoffer, som har tænkt Auschwitz, er ganske enkelt fraværet af den fundamentfænomenologiske ontologi, som langt de fleste har benyttet i deres tænkning, fra Husserl over Carnap til Greimas: *Der logische Aufbau der Welt*. I 1928, efter Første Verdenskrigs skyttegrave, var det allerede lidt en skandale...

Men indebærer Auschwitz da en "ulogisk" opbygning af verden? Ikke såfremt man tænker dette spørgsmål ud fra suverænitetens krav på opretholdelse af sit voldsmonopol og dermed af muligheden for at udelukke alt og alle. Altså absolut suveræniteten, selv mod og ud over krigens "logik".

*) Tilføjelse: I *Resterne fra Auschwitz (Homo sacer bind III)* har Agamben en meget kraftig afvisning af, at Auschwitz skulle have med ofring, *holocaust*, at gøre, en afvisning som den amerikanske oversætter omhyggeligt har censureret bort for ikke at bringe de mange *Holocaust-studies* i fare på de amerikanske universiteter. Og massegaskammeret har da heller ikke noget at gøre med Ifigenia på offeralteret:

"Han ofrede dristig sin datter
for at hjælpe sin hær til at redde en kvinde,
sin flåde til lykkelig færd.

De krigsglade konger var døve som sten
For pigens bøn, da hun skreg på sin far.
Selv giver han tjenerne bud:
'Efter bønnen, så grib hende!' – Ansigtet nedad –

som en hun-ged på alteret, ganske forstumlet –
i kjolens svøb – snøret ind som en bylt –
der ligger hun. Værgeløs. Offer.
For at ikke den yndige mund skal forkynde
forbandelser over hans hus
har en knebel øvet sin lydløse vold imod den.
Det safrangule lagen glider af, falder til jorden.
Pilen fra hendes blik sætter sig fast
for stedse i hjertet på alle kongens knægte.
Skarpt står med ét hendes billede
talende, levende for deres indre
fra alle de gange hun hævede sin røst
i lykkens dage, i lyse haller,
ved fester med bugnende borde:
jomfruelig, ren sang hun himlens lysende hvælv
ned over sin elskede faders tredje drikofferbøn.”

Aischylos, *Orestien: Agamemnon*
Kbh.: Hans Reitzels forlag, 1997.
Dansk overs.: Ellen A. og Erik H. Madsen, s. 17-18.

Dette er ikke “desubjektivisering”, men det modsatte, en prøvelse og en udbredelse af skyld til alle bødlerne. Og en bøddelgørelse af tilskuerne...